

۱۹۳۵ آغستوس

برنجی مهله

تورکيات مجموعى

استانبول دارالفنونى تورکيات استيفرسى طرفىدىن نىشردىلدى

مدير:

کويىلى زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنونى «تورک ادبى تارىخى» مدرسى

استانبول — مطبعه خاسه

۱۹۳۵

قازاق - قیرغیزلر .

« اولوغ یوز » شو قبیلهلردن مرکبدر :

۱ (دوولات (دوغلات) ، ۳ (آدبان ، ۳۳ (سوان ، ۴ (چاپراشتی ، ۵ (استی ، ۲۴ (اوجاقتی ، ۷ (ساری اویسون (اویشون = اوسون) ، ۸ (جالایر ، ۹ (قاکلی ، ۱۰ (چانچقلی ، ۱۱ (سیرکهلی .

(اولوغ یوز) ده اک بویوک قبیله (اروو = اروق) « دوولات » در . اک صوک ایستایستیق معلوماتنه نظراً ۴۶۰ بیک نفوس در [۱] .

دوولات قبیلهسندمه اولان اویماقلر :

بوپتای ، چیمیر ، سیمقم ، جانس .

باشقه قبائلک اوفاق اویماقلری حقنده دیگر دفعه معلومات نشر اولونه جقدر ..

اورتابوز

۱ (کیره ی ، ۲ (نایمان ، ۳ (آرغین (آرغون) ، ۴ (قوگرات ، ۵ (قیچاق .
کیره ی قبیلهسی برنجی دفعه (اوواق کیره ی) و (قارا کیره ی) شعبه لرینه آیریلیر . ۲۳۰ بک نفوسدن عبارت .

(اوواق کیره ی) اون ایکی اویماقدن عبارت :

جانتیقای ، جادک ، جیروجی ، ایتلی ، قاراقلس ، موئکو ، چوبار آیفز ، مرکت ، ایت ایمکن .
جاس تابان ، سارباس ، چی موین .

۲ « قارا کیره ی » بویوک اوج شعبه یه آیریلیر :

مورون ، بای جکت ، دورتوول (دورت اوغل) .

« مورون » ایکی اویماقدان عبارت : بایس ، بایسییق .

« بایس » و « بایسییق » دخی کوچوک اویماقلره آیریلیر .

بایس : مورون ، سیان ، قوردجای ، توما .

بایسییق : سیمز نایمان ، بولاتچی ، توباق .

بای جکت شعبه سندمه ایکی اویماق وار : جومق ، توغاس .

[۱] نفوسی حقنده ارلان وقلری قازاق - قرغن عالملرندن طنچبای اوغلو محمد جان بک طرفندن نشر اولونان جدولدن .
استفاده ایشدک (« سانا » مجموعه سی ۲-۳ نومرولری ۱۲۹ صحیفه یه علاوه) .

۱. ئايمان :

ئايمان قىبىلەسى اساسى ۱۲ شەبەيە ئايرىلىرى :
 آق بورا ، بولاتچى ، تىرس تامغالى ، تور توول ، كوكجارقى ، ارگەنەكتى ، سىمىز باغانالى ،
 سادر ، مائى ، سارى جومارت ، قزى ، بالتالى .

« باغانالى » [۱] ۳ بۈيۈك شەبەيە ئايرىلىرى :

تۈكبۇلات شەبەلىرى :

جىرىق ، ايسىكە (ياخود قزل تاز) ، قارابالا ، سارى سارغالداق .
 « شۇستان » اوماقلىرى : بويدالى ، بىس بالا . « شۇستان » يۈز ئاغلەن عبارت كۈچۈك
 بىر شەبە اولدىنى خالە بوتون « باغانالى » قىبىلەلەرنىڭ مۇھىم و اصيل عد اولتور .
 آق تاز شەبەلىرى :

تەنى ، سىد بالقچى ، قارماقچى ، جومق ، چالەن ، بادانا .
 « سىد » شەبەسى ايىكى بۈيۈك اوماقدىر : چورتاي ، باى امت . چورتاي اوماغى داھا كۈچۈك
 اوماقلار ئايرىلىرى : آتالف ، ماماي ، باباس و بىر قاچ چادر ئاغلەن عبارت « بولاتچى ئايمان » واردى .
 « تەنى » شەبەسىندە ۴۰ - ۵۰ چادر « دورمان » اوماغى واردى . بىك ئاغلەن عبارت اولان
 اولان « چورتاي » لىرى كەندى قىبىلەلەرنىڭ قىز آلۇب وىرمىزلى . يالگىز بو ھىتدە اولان « بولاتچى
 ئايمان » بو قاعدەن مستئاد .
 « باغانالى » دە باقىلىق ايله امتياز ايدەن « آسان توقباق » اوماغى واردى . بو اوماق « ايسىكە »
 شەبەسىنە منسوبىر .

(۱) تۈكبۇلات (۲ شو ۳) آق تاز .
 بولردىن ماعدا دىكىر قىبىلەلە ھىتئە اولان (آدان) ، (سوان) و (قارا كىرەى) كې
 بىر تاق كۈچۈك شەبەلەدە واردى .
 قازاق - ئايمانلىرىڭ نەۋسى ۵۳۰ بىكىر .

آرغىن

آرغىن = (آرغون) قىبىلەسى اوج بۈيۈك شەبەيە ئايرىلىرى : مومن ، قوۋاندىق ، سۈندىك .
 « مومن » ايىكى شەبەيە ئايرىلىرى :
 بىگەندىك ، چىگەندىك .
 بوشەلەردە اولان اوماقلار :
 آتغاي ، باغس ، قان جاغالى ، توقتى ، قاراول ، سارى جىتم ، جالچاق .

[۱] « باغانالى » كەلىپى وىس مستشرقلىرىڭ بىر قىسمى « قوزى » مەناسىدە اولان « باغلان » كەلىپىلە بىر آكلامشاردۇ .
 بوخۇلا « لىۋىن » دىن بىر دوام ايدوب كىدىيور .

« چاقچاق » اويماغىندە اولان كوچۇك اويماقلار :
تومان ، آمان جول ، كوچەى ، باقاي ، جۈزەى ، آقى نازار ، تىنەت ، قارا باش ، قالدامان ،
باى امت ، قوچقار .

مومن شىبەسىنە داخلى داھا براقچ كوچۇك شىرتلار وار :
آيدارگە ، قالدامان ، ماديار ، تۈلەك كېي .
« آرغىن » قىبىلەسى ۸۹۰ يىك نفوسدن عبارتدر .

قوكرات [۱]

« قوكرات » قىبىلەسى ايكي بويۇك شىبەىە آيرىلير :
كوكنىك اوغلى ، كۈتەنجى .
اويماقلىرى : جىتىملر ، مافتتاي ، قارا كۈسە ، قويسقانىز ، تىنەى ، توقبولات ، بايلار-جانجار ،
بوشمان ...

قىياق

« قىچاق » قىبىلەسى شىبەلىرى :
كۈك مورون ، كۈلدەنەك ، بوجاي ، قارا بالق كېي شىبەلر اولوب بولر دىخى براقچ اويماقلىرىم
آيرىليرلر .

كوچۇك يۈز

« كوچۇك يۈز » اوچ بويۇك شىبەنە آيرىلير :
۱) آلىم اوغلى ، ۲) باى اوغلى ، ۳) ىدى اروو .
« آلىم اوغلى » اويماق وشىبەلىرى :
قارا ساقال ، قارا كىسەك ، كىتە ، تورقادا ، چۈمەكەى ، جىككى .
« باى اوغلى » اويماق وشىبەلىرى :
اداي ، چاپاس ، آلاچا ، باباقتى ، ماسقار ، بىرش ، تازلر ، ايسەن تيمور ، چىركەس ، تانا ،
قىزل قورت ، شىخ لار . آلتون .
« ىدى اروو » اويماق وشىبەلىرى :
تابن ، تاما ، كىردەرى ، جاغالبايلى ، كىرەيت ، تىلەو ، رمان ،
كىردەرى ايچىندە ايچىندە « ياباغۇ » نامىندە كوچۇك براويماق وار .
« كوچۇك يۈز » مختلف قىبىلەلر ك پارچەلرندىن تشكىل اتمىش اولدوغىندىن ، كوچۇك اويماقلىرىدە ذكر
ايتك فائىدەسىز دىكلدر . ساءعليه اك كوچۇك اويماقلىرىنە قدر بورادە درج ايدىيورز .

[۱] قوكراتلر قالموق ، ستىلاسى دووندى (اولوغ يۈز) « يىقتىنە التحاق اتمىش ايدى . فقط سوكرا تىكرار (اودتا يۈز)
يىقتىنە داخلى اولدىلر .

«آلیم اوغلی» قبیله سندن برشعبه اولان «قارا ساقال» شعبه سنده اولان اویماقلر :
 جو کقادا — کوچوک اویماقلری : قان کلدی ، کوتکولاچ ، شکر بای ، باتان ، جار بولدی .
 ساری یاس — باقتی بیروی ، باوبهک ، نازم .
 بوسورمانه — نوغای ، جاسیکور ، جاکهی .
 نور تقاردا — [توروم (چاودار ، آوقان ، قاپان ، توغز ، ساقسان) ؛ قاسم (آیت ، سیکسهک ، مادی ، باقچان) ؛ آپایق (قاراکیسه ، آق پیس ، باتان) ؛ توقان (شاقال ، جان کلدی ، شکر بای ، کوتکولاچ ، خان کلدی)] .

«جایباس» شعبه سنده اولان اویماقلر :
 کنهکی ، کیرمان ، سومروق ، آندار جای ، قولدیقای ، قارا کوز ، قالدیمان .
 باباقچی شعبه سنده : قانق (کولی سوندق ، باوبهک ، آلز) ، ایل تکه (جولدی غول ، مامات ، قدرمبهت) ؛ باتاق (چابچی ، قولچق ، ساغای ، جاوغاتی ، توقابای ، بوغانای ، کوچهن ، ایتمکه) .

«چیرکس» شعبه سنده :
 کوسون — (سامای ، اومرزاق ، اوتاکن ، اولجایی) ؛ جاوقاچق — (بوری بای ، باچق) ؛ قش کیستهک — (قاچقانچی ، سونچی بای) ؛ کویوس — (قارا قانداق ، دارباش) ؛ ایلهن .

«ماسقار» شعبه سنده :
 قوتلوچ آتام (قورمان : اوتنهک ، اومار ، خدایقل) بابا نازار (جیدهک ، عبدالشکور)
 ماساق (جیدهک ، قرق ساداق ، آت اویناق ، تولی قازنای ، موچرمان) .

«قیزیل قورت» شعبه سنده :
 ایل چولا ، سوی .

«اسسور» شعبه سنده :
 توغونچی (قادرفول : توغزبای ، سایتق ، سامای ، سایمورات ایس مورات ، بای مورات) .
 قاراساراس (مونئای ، بازار ، ایسای ، دوسای) آق ساری .

«بیرسه» شعبه سنده :
 سیباق ، نوغای ، قایل قاچ ، جامعیرزا (توقان ، بیش قاشقای) ، ایسیق (اوروس ، باراس ، بایبول ، دربیس آلی (درویش علی) ؛ قارا توقای ، ایسه قول ، جووایی .

«آلتوره» شعبه سنده :
 جابالاق ، آیدور غای ، ساغای .

« آرای » شعبه سنده :

بالقیچی ، آقمان .

توپیش (زاروبای ، چوتقای ، بابوکه ، تابونای ، چیکم ، بیکه) .

موغال (جاولای ، چوکوی ، بایمیت ، علی) .

چیپنه (جومارت ، چلیم) .

قوناق - اؤروس یاخود توق سارا .

قوسای (بای غول ، بامبه تغول) .

توچوکوی (اوتهی ، سارقای ، قاباقبای) .

« آلیم اوغلی » قبیله سنده اولان شعبه لر :

قارا کیسهك ، قازان تابان ، ایستهك ، بایس ، ایسهن کیلیدی ، جاکه و .

« بی ادرو » قبیله لریك اوفاق اویماقلری بوکونه قدر آز اوکره نلشدیر .

قیرغیزلر یاخود قاراقیرغیزلر

قازاقلر « اولوغ یوز » ، « اورتا یوز » و « کوچوک یوز » لره آیرلیدی کی قرغزلرده (اوک = صاغ) و (سول) آیریلیرلر .

(اوک) ده اولان قبائل : « آوکه نه » و « تاغای » در .

« تاغای » شعبه لری : بوغو ، ساری باغش ، سولتو ، چیریک ، باغش ، سایاق ، باسیر ،

چوک باغش .

« بوغو » شعبه سنده اولان اویماقلر :

آرق توقوم - (کوچوک ، اوندون ، سیرکه = ساریق) .

بابا - (چوک ، چودو چه لپهك) .

بورى = Buri - (قارا بورى ، ساری بورى) .

قدق - (یاقشیلق ، یامانبای ، تورغای ، خدای - باقتی ، قارا قویتون ، بیوم) .

جهلدهن - (قوراجبهك ، ساری قاتن ، بالق) .

الله یاد -

توقاچ -

توقابای -

قولوبای -

توقای - ،

سالهك - (توغلبای ، چوكور) .

تم - سید - (شوباق ، آیان) .

بهلهك - (شاپاق ، مك مورات ، تانرا بهك ، برنازار) .

« صاری باغمه » شعبه سنده اولان اویماقلر :

(ایسهن غول یاخود بیردی بولات) اویماقلری :

آسقی ، ایسیق ، چیرتهکی ، چاغالدق ، آبالا ، سابار ، چهچه ی ، تازلار ، قالمق ، جانشای ،
ایده کەر ، آیوکه ، مونغولدار ، یارباز ایتکهکن ، باش کورول .

« مولتر » شعبه سنده اولان اویماقلر :

بولوکبای ، قتای ؛

تولقان - (چوک باغش ، قانای ، ایسا خواجه ، کاری بوز ، قویسو ، چالباق ، قارلجی)

« باغمه » شعبه سنده اولان اویماقلر :

قوتلوق ساری ،

چیچار .

« میریک » شعبه سنده اولان اویماقلر :

قاراقول - (نوغای ، قونجای ، نازار)

سازان - (تاغای ، ساری کوبه)

اوج تامغا - (باقتی ، قزل توقم ، دووان ، ساریچا)

آق چوواق -- .

« سایاق » شعبه سنده اولان اویماقلر :

تونقاتار ، یش کهمپر ، کولچوغاچ ، قورمان خواجه ، تونته ی چورا .

« آرکمه » شعبه لری :

آدکهنه ، ایچکیلیک ، مونغوش .

« آرکمه » اویماقلری ،

بودی ، بارغی ، اولجه کی ، تاوکه ، قارا بارغی ، تازلار ، کوچه اوغلی ، ایلچی بک ، سارتلار ،
سابای ، جورو ، آردای ، موناق ، باقال ، کوجیلەر .

« ایچکیلیک » اویماقلری :

قادرشا - (قاکلی ، نایمان ، اوتوز اوغلی)

قاندی ،

نایمان - (قون ، بوستودوغاس ، میرزا ، قیاق)

- تايىت - (بارغى ، قىزىل باش ، ظريف ، نوروز ، قاراتايىت ، سارت تايىت)
 كىسەك - (بوستان ، قىدرشا ، قانغىلى)
 اورغۇ - .
 تولىس - .
 قىچاق - (سارت ، قىرغىز قىچاق ، قارا بايتال)
 « مۇنقىس » شەبەسىدە اولان قىبىلە :
 قودا غاچىن ، جاپالاق ، تولىيەن ، جوش ، چىكىلىدى ، سارلار ، ساراي ، كوكچاتىق ،
 سوقۇلاق ، تەنى ، يىرەك قاشقا ، مۇنغۇل .

صول

- « صول » دە اولان قىبىلە :
 سارى ، قوشچى ، مۇندوز ، قىزىق اوغل ، مىرادىلى ، توغايىدى ، موكىدى ، تونىورت ،
 كولىش ، تازاناي ، قاراتال .
 « قىزىق اوغل » دە اولان اويمانلار :
 پىش قاپاق ، ماشاق ، كەلەدى ، اوزون بوت .
 « مىرادىلى » دە اولان اويمانلار :
 آلاچىن (ساتىقاي ، اوجاچى ، بوزكىمەك ، بوش مۇن)
 « توغايى بىردى » دە اولان اويمانلار :
 كىنچەچىكر ، بولاسورو ، نازار بك ، بوستان .
 « موكى » دە اولان اويمانلار :
 بولەك تال ، ساقاو ، اوغۇتور ، قاشقاتامان ، قىزىق قۇلاق ، بالقىچى ، جۇلدا جاقشى .
 « قاراتال » دە اولان اويمانلار :
 قتاي ، قوشچى ، جواش .
 قتاي اويمانىدە كۆچۈل اويمانلار : قىرا ، تونىوغار ، قاراقتاي ، توردوش ، آق تونلى ، بۆكەنما .
 باشقىر دىستانى عبدالقادر (فتح القدير سليمان)
 [اخطار : بۇ قىبىلە اسملىرى كامىلا نىشەر و اتىم اولوندىقن صوكرا ، الفبا ترتىبىلە و فونەتىك
 خىرلەرىلە منتظم بر جدول علاوه ايدەجكن] .